

Rezultatele cercetărilor paleolitice din stațiunea de la Cotu Miculinții (jud. Botoșani)

M. BRUDIU

Cercetările de salvare din stațiunea paleolitică de la Cotu Miculinții (com. Cotușca, jud. Botoșani), punctul „Gîrla Mare“, au continuat și în 1980, ca urmare a colaborării dintre Muzeul județean din Galați și Universitatea „Al. I. Cuza“ din Iași¹. În această campanie arheologică s-a urmărit adîncirea casetei A, deschisă în 1978 și 1979, precum și deschiderea casetei B, situată la est de caseta A, pentru a cunoaște extinderea sau limitarea unor niveluri de locuire paleolitică, pe latura de est a stațiunii.

CASETA A

Stratigrafia. Toate cele șapte niveluri de locuire paleolitică se află în depozitul de loess², nivelurile IV—V—VI aflîndu-se către mijlocul acestuia. Spre partea inferioară se află un strat argilos, cu pete verzui, avînd o înclinare de la nord-vest la sud-est. Sub acest strat argilos este un strat de loess, gros de 1 m, spre partea lui superioară aflîndu-se cel de al VII-lea nivel arheologic, iar în partea inferioară stîncă de calcar recifal. La contactul dintre stîncă și baza depozitului de loess este un strat subțire de 5—7 cm de loess glizat, de culoare roșie (fig. 1).

Săpătura a fost restrînsă la suprafața de 36 m² deoarece nivelurile arheologice inferioare nu se întind spre latura de vest a casetei A. S-a continuat cercetarea nivelului IV, unde au apărut șapte ateliere, precum și numeroase fragmente de oase sparte, provenind de la cabaline, și, mai ales, de la ren (fig. 5). A fost descoperit și un corn întreg de ren — prost conservat.

S-au descoperit două vetre: una rotundă, cu un bogat depozit de cărbune (gros de 10 cm), găsită la limita vestică a nivelului de locuire; alta, în formă de semilună, a apărut spre latura sudică a nivelului de locuire. În apropierea acesteia din urmă s-au descoperit mici ateliere de prelucrat silexul și două lespezi de gresie, cu numeroase oase sparte în apropierea lor.

La aproximativ 1 m de vatră a apărut încă o bucată de lemn, care a fost ridicată în condiții speciale pentru a fi conservată. Această bucată de lemn, ca și cele descoperite în cursul săpăturilor din 1978 și 1979, a suferit la început un proces de putrefacție; ulterior acest proces a fost oprit datorită impregnării cu carbonat de calciu (rezultat din descompunerea oaselor și coarnelor din nivelurile superioare). Fragmentul descoperit în acest an are o stare proastă de conservare datorită masei sale reduse și unci deranjări recente (crotovină).

Materialul litic este reprezentat de deșeurile de atelier. Ca piese tipice menționăm: trei burine de colț, pe trunchiere oblică retușată, un dublu burin pe trunchiere oblică retușată și o lamă cu creastă (fig. 2/4—8).

Nivelul V a fost descoperit la —3,50 —3,70 m. În decursul săpăturilor a apărut o vatră, oase întregi și sparte de la bovidee și reni, coarne și lespezi de gresie, precum și deșeuri de la atelierele de prelucrare a silexului. Uneltele de silex sînt puține și aparțin următoarelor tipuri: un gratoar concav pe capăt de lamă, trei burine pe așchii trunchiate lateral și retușate, un pseudostrăpungător pe așchie (fig. 2/9—12).

Nivelul VI a fost descoperit la —3,70 —3,80 m. În acest nivel arheologic au apărut două mici complexe: unul format din două lespezi de gresie, în jurul cărora se aflau cîteva fragmente de oase; cel de al doilea grup reprezintă un mic atelier de prelucrat silexul, cîteva oase sparte și două piese din corn de ren, cu urme de prelucrare. Una dintre acestea reprezintă prăjina cornului de pe care a fost îndepărtată una din ramuri cu ajutorul burinului, metodă folosită în atelierele din nivelurile II și III ale acestei stațiuni³. Menționăm că piesa are și alte urme de prelucrare prin șlefuire, situate în exteriorul curburii cornului. Cea de a doua piesă prezintă un procedeu de tăiere a oaselor prin loviri pe direcție transversală, pe o jumătate din circumferința cornului (fig. 4/2b), după care se frîngea (fig. 4/2a).

Materialul litic tipic lipsește.

Nivelul VII. Acest nivel a apărut la adîncimea de —4,30 —4,50 m. Săpăturile din 1980 au mai scos la iveală în acest nivel noi complexe.

¹ Mulțumim și pe această cale prof. dr. doc. M. Petrescu-Dimbovița și dr. V. Chirică pentru sprijinul acordat în efectuarea acestei campanii arheologice.

² Referiri asupra depozitului de loess din această stațiune au fost făcute anterior: M. Brudiu, *Materiale*, Oradea, 1979, p. 7—8; idem, *SCIVA*, 31, 1980, 1, p. 14; idem, *Materiale*, Tulcea, 1980.

³ *Ibidem*

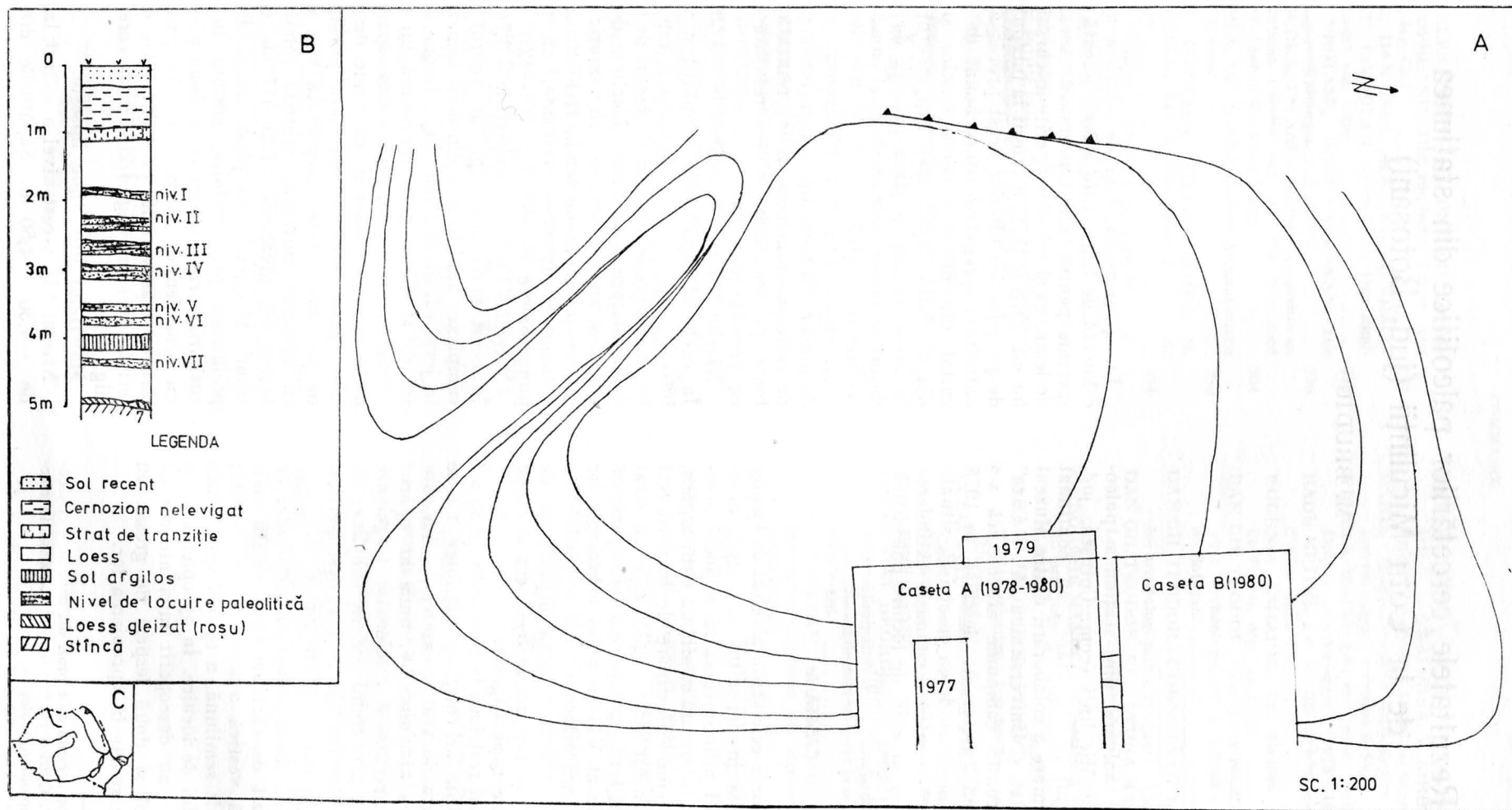

Fig. 1. Cotu Miculinți. A. schiță cartografică a stațiunii paleolitice din punctul „Girle Mare“, cu planul săpăturilor; B. profil stratigrafic în caseta A; C. harta R.S. România — cu indicarea descoperirii.

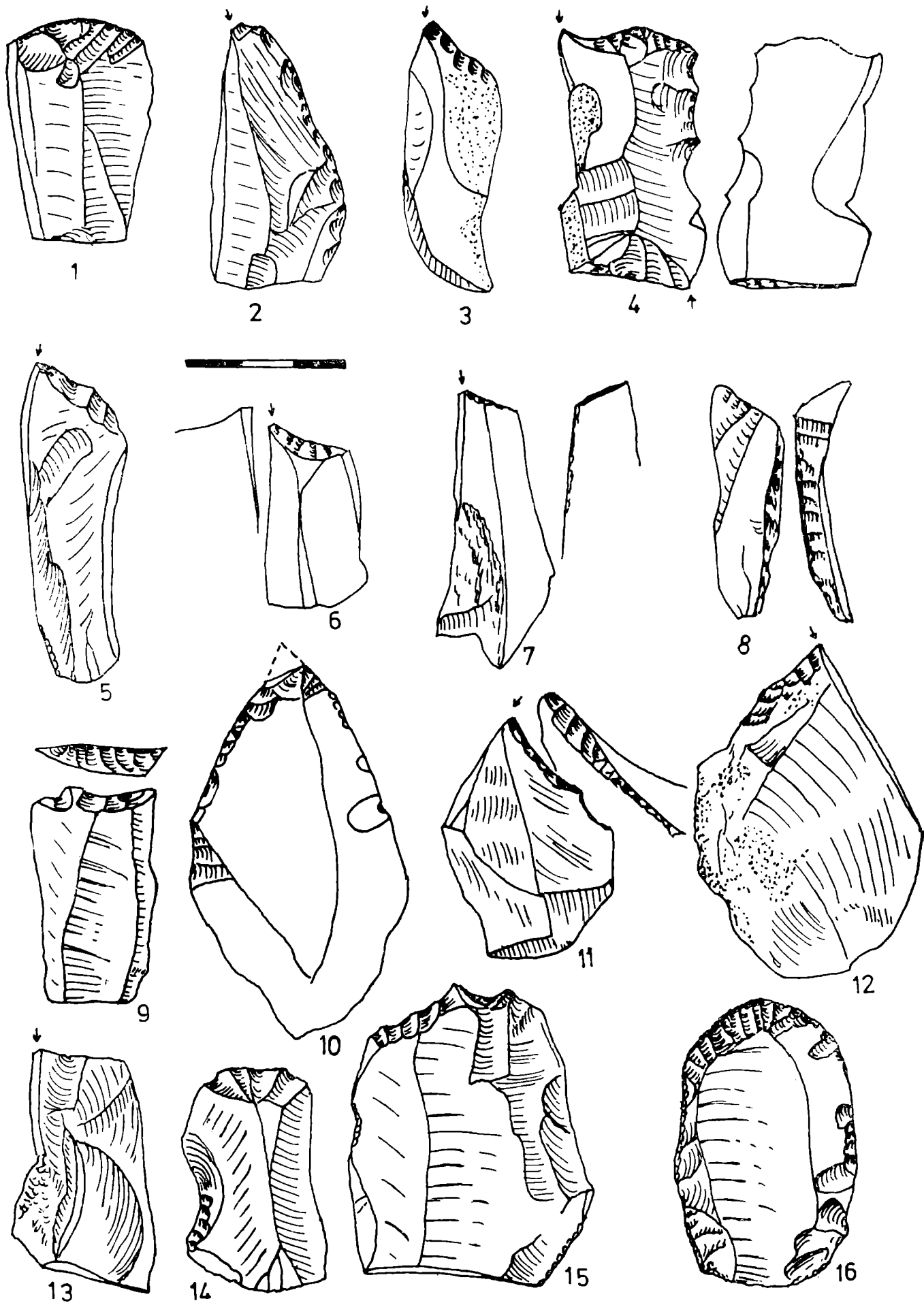

Fig. 2. Cotu Miculinji. „Girfa Mare”. Caseta A. 1–3 material litic din nivelul I; 4–8 material litic din nivelul IV; 9–12 material litic din nivelul V; 13–16 material litic din nivelul VII.

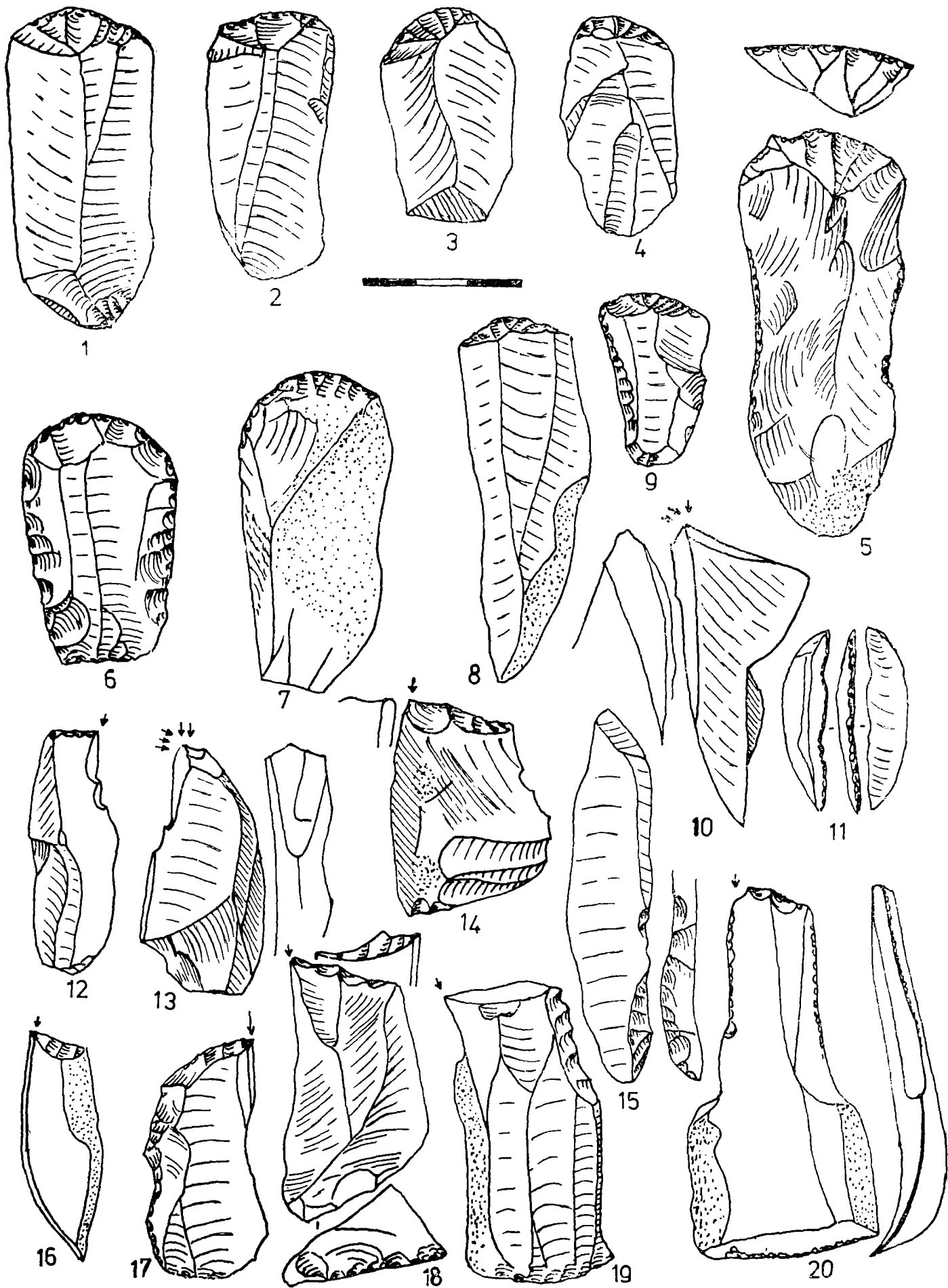

Fig. 3 Cotu Miculinți „Girfa Mare” Caseta A. 1—20 material litic din nivelul II.

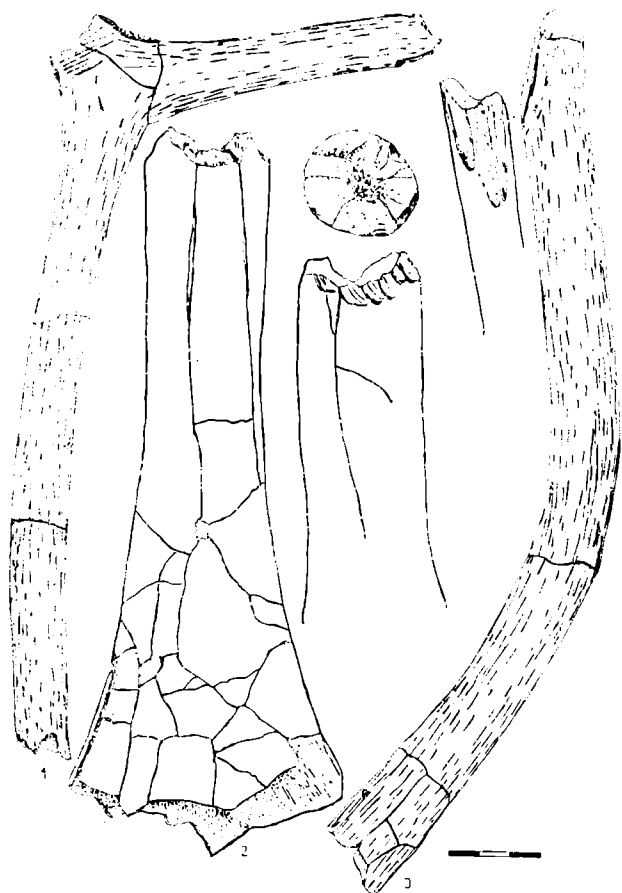

Fig. 4. Cotu Miculinți. „Girila Mare”. Caseta B. 1,3 coarne de ren prelucrate din nivelul II; 2 coarne de ren din nivelul VI.

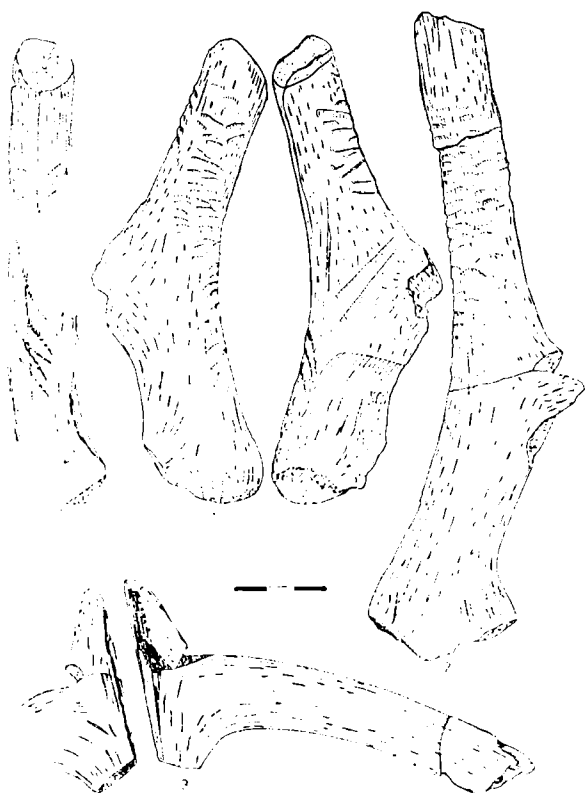

Fig. 5. Cotu Miculinți. „Girila Mare”. Caseta A. 1—3 coarne de ren cu urme de prelucrare din nivelul IV.

cum ar fi două ateliere pentru prelucrarea silexului și o vatră puternică, precum și unele oase întregi sau fragmentare provenind, probabil, de la același bovid identificat în 1978. Este prezent și renul, de la care provine un fragment de corn care prezintă urme de lovături perpendiculare în zona unei ramificații, date cu scopul detașării unei raze (fig. 4/1).

Materialul litic nu este prea numeros. Unele din silex sînt de asemenea puține: un gratoar, pe o lamă avînd forma ovală, realizată prin retușare oblică; alte două exemplare pe capete de așchii lamelare, una dintre ele avînd o scobitură retușată pe latura stîngă. Este prezent și burinul pe așchie trunchiată. Pe capătul unei așchii late se găsesc două scobituri retușate, iar pe latura stîngă ușoare urme de folosire (fig. 2/13—16).

CASETA B

Așa după cum arătam, aceasta a fost deschisă la est de caseta A, unde suprafața promontoriului prezintă o înclinare mai mare, fapt care ar putea să determine fie limitarea nivelelor de locuire, fie o deranjare a lor de eventuale procese criogene.

Dimensiunile casei sînt de 10 m × 5 m.

Stratigrafia. Caseta a fost adîncită pe latura de vest pînă la 2,30 m, iar pe latura estică pînă la 1,40 m. De-a lungul profilului de 10 m se constată o schimbare în structura stratigrafică, în sensul că odată cu accentuarea coborîrii pantei se îngroașă stratul de tranziție care are o culoare galben roșcată, prin urmare este vorba de reducerea grosimii depozitului de loess. Faptul acesta se pare că a determinat și limitarea nivelelor I și II care nu mai ating latura de est a casei.

Nivelul I. Spre deosebire de caseta A, unde acest nivel de locuire avea o adîncime mai mare în caseta B, datorită înclinării terenului, adîncimea este ceva mai mică. Datorită crotovinelor, o parte din inventarul litic a fost deranjat, iar oasele și coarnele au fost dizolvate prin iluvionare.

Materialul litic provine de la atelierele de prelucrare a silexului, dar nu reprezintă o cantitate prea mare. Ca piese tipice au apărut: un burin pe lamă trunchiată oblic și retușată, un burin lateral pe așchie retușată, un gratoar pe capăt de lamă (fig. 2/1—3).

Nivelul al II-lea este bogat numai în zona vestică a casei, unde se concentrează două vetre de la partea superioară a nivelului. Alte trei vetre se află la baza acestui nivel. Între aceste vetre se află numeroase fragmente de oase și coarne, precum și un atelier pentru prelucrarea silexului. În exteriorul acestei zone se află resturi dispersate de coarne, maxilare, și așchii de silex.

Inventarul utilajului de silex cuprinde următoarele tipuri (fig. 3/1—20):

1. gratoare pe capăt de lame	5
2. gratoare pe așchii	10

3. gratoare burin	2
4. burin pe lamă trunchiată și retușată ...	5
5. burin pe așchie trunchiată și retușată	2
6. burin pe lamă retușată lateral (trunchiată)	4
7. burin pe lamă retușată lateral, trunchiată oblic și retușată abrupt	1
8. burin diedru déjeté	3
9. burin transversal	6
10. burin pe așchie	2
11. burin lateral	2
12. lamă retușată parțial abrupt	1
13. lamă à dos (retușată abrupt).	1
14. lamă à crête (cu creastă)	2
15. corp de burin	1
16. lamă cu rețușe de uzură	1

Inventarul pieselor din corn de ren cuprinde piese tipice, dar în stare fragmentară: un harpon din corn despicat, care este de tipul celui descoperit în 1978⁴, cu deosebirea că pe latura stângă are trei colți, iar pe latura dreaptă numai doi. Virful este rupt, de asemenea și colții. A fost frânt transversal la jumătate. O piesă importantă, apărută pentru prima dată în stațiune, este un dublu tîrnăcop, lucrat din corn de ren. Prin forma sa se aseamănă cu ciocanele tîrnăcop descoperite anterior, dar funcțional se deosebește prin faptul că la ambele capete avea câte o piesă anexă din silex, fiind folosit la extragerea silexului.

O altă piesă este un fragment de lance din corn de ren, despicat longitudinal și avînd țesutul spongios îndepărtat pentru crearea canelurii. Fragmentul de lance reprezintă capătul proximal.

Considerăm important să prezentăm unele observații cu privire la tehnica de prelucrare a coarnelor, ca și a unor utilizări pe care acestea le-au avut, probabil, în epoca respectivă.

Se observă că pentru a obține secționarea transversală a cornului provenind de la un individ matur se aplicau lovituri perpendiculare cu o unealtă tăioasă, pe aproximativ o jumătate din circumferința cornului, cu scopul de a produce micșorarea rezistenței, după care se frîngea. Așa s-a procedat la detașarea lancei.

Pentru a se desprinde ramurile laterale de prăjina cornului se proceda la tăierea cu burinul, care crea câte un șanț de o parte și de alta a fiecărei ramuri, și, în cele din urmă, se frîngea.

Șlefuirea este una dintre tehnicile larg folosite pentru finisarea unei unelte din corn de ren. Se șlefuiuau marginile lănciilor, harpoanelor și împungătoarelor.

Numeroase fragmente de coarne ca și unele unelte poartă pe suprafața exterioară strițiuni dispuse neordonat. Este posibil ca acestea să provină fie de la unele utilizări ale pieselor la anumite activități (pe care nu le putem reconstitui cu ușurință), fie de la roaderea lor de către animale carnivore. Se mai pot observa și unele cioplituri

făcute cu unelte tăioase ce au desprins așchii din corpul cornului.

Cercetările din 1980 efectuate în stațiunea paleolitică de la Cotu Miculinți au îmbogățit patrimoniul arheologic cu noi vestigii privind epoca paleolitică din țara noastră, unele marcate de o concepție originală în realizarea lor. Astfel de stațiuni arheologice, ca și cele din zona Nistrului Mijlociu⁵ sau din Cîmpia Rusă⁶ ori din Cîmpia Panonică⁷ pot arunca retrospectiv puternice fascicule de lumină asupra etapelor paleoliticului european și pot ușura înțelegerea procesului de muncă și viețuire a omului în epoca paleolitică.

Materiile prime folosite în paleoliticul superior au fost: lemnul, cornul și osul. Acesta din urmă a avut o mai largă utilizare fiind folosit la vînătoare, pescuit și minerit, în timp ce utilajul litic a fost întrebuințat la prelucrarea lemnului, osului și a cornului și mai puțin în realizarea uneltelor necesare pentru vînat și pescuit.

Vestigiiile arheologice de la Cotu Miculinți reprezintă nu numai documente necesare cunoașterii anumitor ocupații ale omului paleolitic pe teritoriul țării noastre (cum ar fi cele privind procurarea hranei: vînătoria și pescuitul), dar mai ales o confirmare a unui stadiu avansat de însușire a progresului tehnic nemaiîntîlnit în alte stațiuni din Europa. Ne referim la numeroasele tipuri de lănci cu caneluri, la tipul de harpon din corn de cerb despicat. Pentru prima dată avem confirmarea unui sistem evoluat de atașare a piesei active de tija de lemn pentru a se obține o unealtă sau armă eficientă. Subliniem această tehnică a asamblării unor piese diferite, lucrate din materiale diferite, pentru a obține o unealtă cu funcționalitate nouă și eficiență sporită. Poate cea mai concludentă realizare tehnică din acest punct de vedere este ciocanul tîrnăcop, sau dublu tîrnăcop, folosit ca unealtă pentru extragerea silexului (obținută prin asamblarea la cornul de ren a unei piese active din silex), piesă reprezentînd cea mai veche unealtă de minerit descoperită pe teritoriul României.

Prin rezultatele obținute pînă în prezent stațiunea paleolitică de la Cotu Miculinți se situează printre cele mai importante — nu numai din țara noastră, dar și de pe continentul european.

⁵ A. P. Černyš, *Paleolitichno stojanka Molodova V*, Kiev, 1977; idem, *Mnogoslojna paleoliticheskaia Stojanka Kormant IV na sredne Dnestre*, Kiev, 1977, fig. 22/1.

⁶ P. I. Koriskovski, *Paleolit Ukrainy*, MIA Leningrad, 40, 1953; I. G. Sovkoplias, *Mezinskaia stojanka*, Kiev, 1965.

⁷ M. Gabori, *A Késői paleolitikum magyarországon*, Regeszeti Tanulmányok, 1964.

⁴ M. Brudiu, SCIVA, 31, 1980, 1, fig. 5/3.

RÉSULTATS DES RECHERCHES FAITES DANS LA STATION PALÉOLITHIQUE DE COTU MICULINȚI (DÉP. DE BOTOSANI)

RÉSUMÉ

Les recherches archéologiques faites dans la station paléolithique de Cotu Miculinți en 1980 se sont déployées dans la cassette A (1977—1980) et la cassette B (1980). Dans la première on a fouillé les niveaux IV, V, VI, et VII, dans la seconde les niveaux I et II.

Dans tous les niveaux, les groupes d'outils qui prédominent sont les burins et les grattoirs. De même, on a trouvé dans tous les niveaux des ateliers de l'industrie du silex et du bois de renne. Parmi les pièces de bois de renne il convient de mentionner la découverte d'un nouvel harpon et d'un pic double à pièce annexe en silex, destiné à extraire le silex de la falaise du Prut.

Le bois de renne était soit coupé au burin, soit frappé par des coups transversaux sur la moitié de sa circonférence, puis rompu. Une autre technique était celle du polissage. On a également découvert un morceau de bois.

Les communautés humaines de la station ont employé les outils en silex pour l'industrie du bois de renne, de l'os et du bois, en vue d'en obtenir des outils pour la chasse, la pêche et l'exploitation minière.

Par les vestiges archéologiques qu'elle a livrés, la station paléolithique de Cotu Miculinți atteste des occupations complexes de la part de ses habitants: extraction du silex (exploitation minière), industrie du silex, du bois de renne et du bois, chasse, pêche, etc.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Cotu Miculinți. A. relevé cartographique de la station paléolithique de lieu-dit „Girila Mare“, les fouilles pratiquées; B. profil de la section A; C. localisation de la zone sur la carte de la R. S. Roumanie.

Fig. 2. Cotu Miculinți. „Girila Mare“. Section A. 1—3 pièces en silex du niveau I; 4—8 pièces en silex du niveau IV; 9—12 pièces en silex du niveau V; 13—16 pièces en silex du niveau VII.

Fig. 3. Cotu Miculinți. „Girila Mare“. Section A. 1—20 pièces en silex du niveau II.

Fig. 4. Cotu Miculinți. „Girila Mare“. Section B. 1,3 branches du corn de renne, avec les traces de incisions — niveau II 2. branches du corn de renne du niveau VI.

Fig. 5. Cotu Miculinți. „Girila Mare“. Section A. 1—3 branches du corn de renne avec les traces des incision — niveau IV.